

Johannes Tauler

18. SZENTBESZÉD*

A SZENTHÁROMSÁG VASÁRNAPJÁT KÖVETŐ ÖTÖDIK VASÁRNAP – I.

Carissimi, estote unanimes in oratione.

Kedveseim, legyetek egy-lelkűek az imádságban.

(vö. 1Pét 3,8)

Mint ahogy a katedrális építésén dolgozó emberek százainak különféle tevékenységei egytől-egyig mind arra irányulnak, hogy felépüljön Isten háza – ami egyúttal az imádság háza –, éppúgy az embernek is minden egyes tettét azzal a szándékkal kell véghezvinnie, hogy megvalósulhasson a belső, szellemi imádság.

Ma ebben a vasárnapi szentleckében Szent Péter szavait olvassuk: »Kedveseim, legyetek egy-lelkűek (*einmütig*) az imádságban.«¹ Gyermekeim, Szent Péter itt a leghasznosabb, leggyönyörűsebb és legnemesebb tevékenységről beszél, amit csak véghezvithetünk. Az imádság a leggyümölcsözőbb és legszeretreméltóbb dolog, amit a földön az ember gyakorolhat.² Éppen ezért hallgassátok meg, hogy mi az imádság, mi a lényege, hogyan kell az embernek imádkoznia és hol – vagyis hol van az a hely, ahol az imádság művét véghez kell vinnie.

Mármost hát mi az imádság? Ahogy a szentek és a tanítómesterek mondják, ennek lényege az elme (*gemüete*) felemelése Istenhez. A hely pedig, ahol az em-

---

* Forrás → Johannes Tauler: *A hazatérés útjelzői. Beszéddek a misztikus útról* (Budapest, 2002, Paulus Hungarus – Kairosz Kiadó), p. 279–289. A prédikációnak csupán az első felét közöljük, ugyanis a fennmaradó rész témáival Tauler e kötet más beszédeiben kimerítően foglalkozik. Lásd még a 15. jegyzetet.

¹ Az eredeti szentírásai mondat a következőképpen hangzik: »...mindnyájan legyetek egyetértők [Károli: »egyértelműek«]...« Szent Péter itt nem egy intraperszonális irányultságra figyelmezteti olvasóit – tudniillik az összpontosítás fontosságára az imádságban –, hanem egy interperszonális etikai magatartásra, nevezetesen az egymás közötti egyetértő szeretetre.

² Az imádkozó embernek nem árt imádsága közben időnként figyelmeztetnie magát erre – vagyis arra, hogy az imádságnál nemesebb, örök sorsa szempontjából hasznosabb, magasabb rendű és Istennek tetszőbb tevékenységet nem végezhet. Ha ennek tudatában imádkozik, akkor jó esélye van arra, hogy imája figyelmesebb és odaadóbb legyen, mint amikor megfelekedezik erről.

bernek imádkoznia kell, a szellem, mint ahogy a mi Urunk Maga mondja (vö. Jn 4,23).

Szeretnék most elmondani nektek néhány dolgot az imádság természetéről és módjáról, valamint arról, hogy miképpen kell hozzálátni és hogyan kell azt végezni. Minden jó embernek, aki imádkozni akar, össze kell gyűjtenie szertekoszáló gondolatait magában, és biztosnak kell lennie abban, hogy teljesen odafordult Istenhez. Ebben az összeszedettségben három fokozat vagy szint állapítható meg: a legmagasabb, a legalacsonyabb, és a középső.

Úgyszintén gondosan meg kell vizsgálnia azt is, hogy mi az, ami lelkületét a leggyorsabban és legeredményesebben hozzásegíti az igazi és valódi odaadáshoz, mert ez az a módszer avagy gyakorlat, amit ezt követően alkalmaznia kell. Tudjátok meg azonban, hogy aki el akarja érni az igazi és eredményes imádságot, és aki azt szeretné, hogy imája valóban meghallgatásra találjon, annak bizony hátat kell fordítania a mulandó és külső dolgoknak, mindannak, ami nem isteni, legyen az számára kedves vagy közömbös; s ugyanígy el kell fordulnia mindenféle haszontalanságtól is – mint amilyen például a divat vagy az ékszerek –, és egyáltalán mindentől, ami nem Istenben gyökerezik. Továbbá mindig gondosan ügyelnie kell arra, amit mond, magatartásában pedig kifogástalannak kell lennie, távol tartva magát minden belső és külső zavartól. Így kell az embernek előkészülnie az igazi imádsághoz.

Amikor Szent Péter azt mondja, hogy az imádságban egy-lelkűnek kell lennünk, akkor ez azt jelenti, hogy a szellemnek – minden egyebet távol tartva magától – teljesen oda kell tapadnia Istenhez, és hogy az imádság pillanatában az embernek lelke alapját és elméjét szilárdan és tántoríthatatlanul Istenhez kell rögzítenie, türelmesen és szeretetteljesen odatapadva Hozzá. Gyermekeim, mindaz, amit sajátunknak tekintünk, minden kétséget kizáróan Istentől származik. Éppen ezért a legkevesebb, amit tehetünk, ha befelé irányuló pillantással, valamint osztatlan és egy-lelkű elmével felajánljuk neki azt, amit Tőle kapunk.

Ezt követően az embernek minden külső és belső képességét össze kell szednie, és fel kell emelnie azokat Istenhez. Ilyen módon kell végezni az igazi imádságot. Ne higgyétek, hogy az igazi imádság abból áll, hogy az ember sokat járattja a száját, sok zsoltárt, sok vigíliát mond, és miközben ujjával számolja a rózsafüzér szeméit, hagyja, hogy gondolatai a maguk útját járják! Ha észreveszitek, hogy a szóbeli imádság vagy az áhítatgyakorlat az imádság e belső lelkületének kibontakozását akadályozza, akkor bármilyen kiválóan vagy jónak is tűnjék az számotokra, egy pillanatig se habozzatok feladni. Ez természetesen nem vonatkozik a napi zsolozsmára, amit a Szent Egyház előírása alapján kötelesek vagy-

tok végezni; ettől eltekintve azonban nyugodt lelkiismerettel szabaduljatok meg mindattól, ami az igazi és lényegi imádságban akadályoz benneteket.

Időnként előfordul, hogy valamilyen különleges okból kifolyólag az egész közösség hosszú és fáradságos külső imádságot kénytelen végezni. Hogyan kell a belső embernek viselkednie akkor, amikor úgy érzi, hogy az ajakima a maga külsőlegességével akadályozza a belső imát? Egyszerre kell imádkoznia és nem imádkoznia. Hogy ez miképpen lehetséges? Jól figyeljete! Lelki képességeit össze kell gyűjtenie önmagában, és utána nagy erővel és emelkedett lelkülettel, Isten jelenvalóságának benső tudatában Isten felé kell fordulnia lelke alapján, csupán egyetlen dologra vágyva: arra, hogy Isten legkedvesebb akarata minden egyéb szándék fölött teljesüljön. Vagyis minden ember és minden teremtett dolog elől vissza kell vonulnia önmagába, önmagában pedig egyre mélyebben bele kell merülnie Isten dicsőséges akaratába. S miután az ember ezt hűségesen véghezvitte, mindazt, amiért imádkoznia kell, bele kell vonnia ebbe az odafordulásba, egyedül Isten megbecsülését és dicsőségét kívánva, valamint azok hasznát és vigaszát, akikért imádkoznia kell. Ha ennek megfelelően jár el, akkor sokkal jobban fogja végezni imáját, mintha ezer ember imádságát mondaná el hangosan.³

A szellemben való imádság messze meghalad minden külső imádságot. Ez az imádság, amire a mi Atyánk is kér bennünket. Az imádság összes többi fajtája csak azért van, hogy e cél felé vezessen. Ha viszont nem vezetnek el ide, akkor habozás nélkül fel kell adnunk őket. Az imádság különféle formáinak és a belső, szellemi imádságnak a viszonya egy katedrális építéséhez hasonlítható. Itt mindenféle munkákat végeznek, és talán százan is vannak, akik vagy magán a katedrálison dolgoznak, vagy közvetett módon segítenek az építkezésben. Az egyik a köveket hordja, a másik a maltert, ki ezt csinálja, ki meg azt. Ám mindez egyetlen célt szolgál: azt, hogy a katedrális felépüljön. Minden arra irányul, hogy Isten háza elkészüljön – Isten háza pedig az imádság háza. Vagyis mindez az imádság érdekében történik, aminthogy az imádság az a cél, amelyet ezek a különféle munkák szolgálnak.

Ugyanígy van ez a szellem belső imájával kapcsolatban is: ha az embernek sikerül ezt az imádságot elérnie, akkor mindazon gyakorlatait, amelyek efelé se-

---

³ Noha Tauler adósunk marad annak kifejtésével, hogy a jelen összefüggésben mit is jelent »nem imádkozni«, mégis többé-kevésbé világosan kiderül ez abból, hogy mit jelent számára »imádkozni«. Ha a hosszú szóbeli imádságok különféle témái nem is szórják szét szükségképpen a figyelmet, de könnyen elterelhetik azt az »egyedül szükségesről«: Istenről. Hogy ezt megakadályozza, az imádkozónak mintegy »esszencializálnia« kell imaszándékát, ezt az esszenciát bele kell merítenie Isten akaratába, majd a belső, szellemi imádságot kell végeznie – *miközben a hangosan mondott imádság szavaira és értelmére nem kell külön figyelmet fordítania.*

gítették, véget érnek, mert elvezettek céljukhoz. Az ilyen imádság sokkal magasabb rendű a külső imánál – hacsak nem képes az ember arra, hogy a külső imádságot különösebb nehézség nélkül összekapcsolja a belsővel. Amikor egyik sem akadályozza a másikat, akkor a gyönyörködés és a munkálkodás⁴ eggyé válik, mint ahogy egyik azok Istenben is, Akiben a legmagasabb rendű munkálkodás és a legtisztább gyönyörködés egyetlen egységet alkot, anélkül, hogy akadályoznák egymást; mert Őbenne mindkettő a legmagasabb fokon valósul meg, anélkül, hogy a másik útjában állna. Ám amíg a munkálkodás az Isteni Személyek sajátja, a gyönyörködés az osztatlan Lété.

A mennyei Atya a Maga atyasága szerint szintiszta munkálkodás.⁵ Mindaz, ami Benne van, munkálkodás, és Ő Önmaga megismerésének aktusában szüli az Ő szeretett Fiát, és mindketten egy felfoghatatlan ölelésben lehelik ki a Szentlelket. Az Ő kölcsönös szeretetük a Személyek örökkévaló, lényegi munkálkodása. Eközben azonban Ők mégis önnön létükben és önnön létük egységében maradnak. Ami itt uralkodik, az egy csöndes, osztatlan gyönyörködés és isteni létük osztatlan feleméztése.⁶ A munkálkodás és a gyönyörködés Istenben tehát egy. Mivel Isten az Ő teremtményeit saját hasonlatosságára teremtette,⁷ mindegyik munkálkodik, legyen az az ég, a Nap, a csillagok; azután mint a legmagasabb rendű lények, ott vannak még az angyalok és az emberek:⁸ mind-

⁴ Avagy másképpen szemlélődés és cselekvés. A közölt beszédrészlet második felében Tauler ezt a kérdést járja körül. A misztikusok döntő többségével egyetértésben a kettő közül Tauler szerint is a szemlélődés a magasabb rendű, mindazonáltal a legmagasabbra Tauler is a szemlélődés és cselekvés együttesét és egységét helyezi. Ám ne feledkezzünk meg arról, hogy a szemlélődő ember és a nem szemlélődő ember cselekvése között rendkívül nagy különbség van, még ha ez a különbség kívülről, egy külső szemlélő pozíciójából nem is látszik. Ugyanis míg a tevékeny ember *cselekedve cselekszik*, a szemlélődő ember *nem-cselekedve cselekszik*, vagyis ő maga nem merül bele a cselekvésbe, hanem a cselekvés által nem érintve kívül marad azon (önmaga vonatkozásában viszont belül marad). Alább Tauler egy kiváló hasonlatot alkalmazva részletesen is kifejti, mit ért e sajátos cselekvés nélküli cselekvés alatt.

⁵ Skolasztikus *terminus technicus*-szal *actus purus*, »tiszta ténylegesség«, szó szerint »tiszta tett«, amelyben minden a megvalósultság állapotában van, s amelyből hiányzik minden megvalósulatlan lehetőség.

⁶ »... *ein einvaltig niessen sins goetlichen wesens*«. Természetesen ebben az »egyszerű munkálkodásban«, amelyben az Isteni Személyek állandóan az Isteni Létből merítik létüket, soha nem fogy el az Isteni Lét.

⁷ Noha a középkori felfogás szerint Isten mindegyik teremtményét saját *hasonlatosságára* formálta, saját *képére* csak az eszes teremtményeket, vagyis az embert és az angyalokat teremtette.

⁸ Ugyanis mind az angyalok, mind az emberek eszes teremtmények, és rajtuk kívül nincsenek más ilyen lények. Tauler nyilván osztja a középkori felfogást, miszerint az angyalok magasabb rendűek az embereknél, ugyanis eredendően egyfajta relatív tökéletességgel rendelkeznek –

egyik a maga módja szerint munkálkodik. Nincsen olyan pici virág, kicsiny fűszálacska, amiben a hatalmas ég, a Nap, a csillagok és a Hold mind ne hatna – mindenek fölött pedig Maga Isten az, Aki ott munkál bennük. Mi meglepő van hát abban, hogy az embernek, e nemes teremtménynek, aki Isten képe lett teremtve, ebben is emlékeztetnie kell Rá?! S ha egyszer mint Isten képe különféle képességekkel rendelkezik, vajon nem kell-e Hozzá hasonlítania létében is?⁹ Ennek a nemes teremtménynek sokkal nemesebb módon kell cselekednie, mint az esztelen teremtményeknek (mint amilyen példának okáért az ég). Sőt, isten-hasonlósága folytán a teremtményeknek mind munkálkodásukban, mind pedig szemlélődésükben követniük kell az embert. Bármilyen irányba is forduljon az ember képességeivel, legyenek azok a magasabb vagy az alacsonyabb képességek, folytonosan munkálkodik.¹⁰ És mindegyik képessége úgy cselekszik, ahogy az megfelel tárgyának. Legyen az Isten vagy valamilyen teremtmény, az ember képességei tárgyukhoz, illetve annak természetéhez igazodnak.

Mármost aki az isteni és égi dolgokat teszi tevékenysége tárgyává, és eközben hátat fordít az időbeli dolgoknak, annak műve istenivé fog válni. A mi Urunk Jézus Krisztus nemes és szeretetreméltó lelke legmagasabb képességei vonatkozásában szüntelenül az Istenség felé fordult. E képességei születésének napjától fogva erre a magasztos Célra irányultak, s Ő általuk éppen olyan gyönyörűséget és üdvösséggel teljes boldogságot birtokolt, mint amilyennel most rendelkezik az égben. Alsóbb képességeit illetően azonban tevékeny volt a tevékenységnek mind a cselekvő, mind a szenvedő értelmében, hiszen a mi Urunk földi életében az örvendezés, a munka és a szenvedés összekapcsolódott. Még amikor hal-

---

ám mivel hiányzik belőlük a tökéletesedési vágy, nem képesek meghaladni adott létszintjüket. Ezzel szemben az emberben, noha alacsonyabb rendű az angyaloknál, megvan ez a vágy, s ennek révén akár a legmagasabb angyalok szintjét is felülmúlhatja.

⁹ Vagyis az ember istenképisége nemcsak lelki képességeiben nyilvánkozik meg – mint ahogy a korabeli dominikánus teológia Szent Tamás nyomán vallotta –, hanem képességei szubsztanciális alapjában, lelke isteni magjában is.

¹⁰ Az ember semmilyen szinten, sem testi, sem lelki valójában nem kerülheti el a cselekvést: ha tetszik neki, ha nem, mozgásra, működésre van kényszerülve. És aki már kísérletezett azzal, hogy gondolatainak mozgását megfékezze, az nagyon jól tudja, hogy ez szinte képtelen vállalkozás, hiszen a mentális szféra nem más, mint egy akaratlan és megállíthatatlan vibrálás. A lelki képességek mindegyike tulajdonképpen egy-egy specifikus *működés*, egy olyan folyamatszerűség, amely statikus állapotban elképzelhetetlen (a fizika nyelvén szólva csak hullámállapota van, részecskeállapota nincs). Ezzel szemben a lelki képességek szubsztanciális gyökere, forrása és alapja – vagyis maga a lélek alapja – nem működés, hanem szintiszta, mozdulatlan *lét*. Éppen ezért a lelki képességek szintjéről a lélek alapjának szintjére való átmenet – ami tulajdonképpen maga a misztika – egy folyamatos lassulást és elcsendesedést eredményez, míg csak a lelki képességek maradéktalanul be nem szüntetik munkálkodásukat és zajukat.

dokolva a kereszten függött, legmagasabb képességei szerint akkor is ugyanazt az örömet birtokolta Isten jelenlétében, mint amivel most rendelkezik a mennyben.¹¹ És akik maradéktalanul az isteninek szentelve magukat hűségesen követik Őt, akikben a munkálkodás és a gyönyörködés eggyé válik, haláluk után azok fognak majdan a leginkább hasonlítani Rá a lényegi és örökkévaló gyönyörködésben.

Ah, gyermekeim, akik ezt a nemes művet semmibe veszik, és lelkük magasrendű képességeit henyélni engedik, azok hatalmas vésznek, félelmetes veszedelemnek teszik ki magukat! Ha valakiknek az élete igazán okot ad az aggodalomra, akkor az az övék. Drága idejüket elpocsékolva kiszolgáltatják magukat a tisztítóhely elviselhetetlen szenvedéseinek, és örök jutalmuk is csupán kicsike lesz. Arra a parasztra emlékeztetnek majd, aki faragatlansága miatt nem alkalmas arra, hogy megjelenjen a királyi udvarban, s ott személyes szolgálatára álljon a királynak palotája belső részeiben. Valójában az örökkévalóságban ezek az üres, külsőségekbe merült emberek ezerszer alkalmatlanabbnak fognak bizonyulni Isten örökös szemlélésére, mint az Ő nemes, bizalmas barátai, akik az egész örökkévalóságon át Vele együtt fognak lakozni.¹² Ezek a naplopók, akik kívül és belül egyaránt Isten nélkül élnek, nyíltan bátorítják a gonosz szellemeket, hogy kísértsék meg őket, és szinte tálcán kínálják nekik a kedvező alkalmat.

Korábban azt mondtuk, hogy az ember isten hasonlósága abban áll, hogy egyidejűleg képes munkálkodni és gyönyörködni. Ez azt jelenti, hogy a belső ember belső, tökéletes és színtiszta vágygal eltelve tántoríthatatlanul ragaszkodik Istenéhez. Ez a vágyódás olyan messze van attól, amit Isten külsőleges szolgálata jelent,¹³ mint a futás az üléstől. Egy tapasztalhatóan jelenlévő, benső, szemlélődő vágyakozás ez. Belső arculata szerint ez az isten hasonlóság gyönyörködésben áll; külső arculata szerint azonban egy olyan munkálkodásban, amely arra irányul, hogy hasznára és javára legyen mindenkinek. Ez az elfordulás a bensőlegességtől azonban csupán a visszatérés kedvéért történik. A belső feladata a kül-

---

¹¹ Nem más ez, mint az elkülönülés (*Abgeschiedenheit*) misztikus erényének legmagasabb foka, s egyúttal a misztikus út végcélja. Miközben a misztikus kiszolgáltatja, mintegy »ebek harmincadjára« veti külső emberét, és szenttelenül, mindenféle érdekelttség nélkül figyeli annak hányattatásait, átadva azt a sors erőinek, belső embere, amellyel azonosítja magát, a legmagasabb rendű boldogság és elégedettség állapotában honol. Olyan ez, mint egy hegy tetejéről, az örök napfény birodalmából szemlélni az alatt dülő haragos vihart.

¹² Ne feledkezzen meg az olvasó arról, hogy ezek az emberek, akik ezerszer alkalmatlanabbnak fognak bizonyulni Isten barátainál, nem elkárhozott lelkek vagy a purgatórium szenvedő lelkei, hanem a mennyi boldogság, Isten színéről színre látásának részesei – csak hát az ő jutalmuk »kicsike« lesz!

¹³ Szó szerint: »amit az Isten utáni külsőleges vágyakozás jelent«.

ta volna az egészet. A művet mindenki az ő munkájának tekinti, mert a háttérből ő irányította a munkálatokat. Ezért az inkább az ő munkája, mint azoké, akik csupán végrehajtották utasításait.

Ugyanez vonatkozik a belsőleg megvilágosodott emberre is: az ő gyönyörködése mindenestül egy benső gyönyörködés.¹⁴ Értelme fényével gyorsan áttekinti külső lelki képességeinek feladatait, és tevékenységük vonatkozásában megfelelő utasításokkal látja el őket; bensőleg azonban belemerült Istenbe és gyönyörűségeken odatapadva Hozzá összeforrta Vele, s így bensőleg tevékenységei ellenére sem ütközik akadályokba, hanem megmarad a szabadság állapotában. Összes külső műve mégis ezt az egyetlen benső művet szolgálja, olyannyira, hogy nincs olyan jelentéktelen elfoglaltsága, ami ne ennek lenne alárendelve, ne ennek a szolgálatában állna. Azt láthatjuk tehát, hogy az ilyen ember tevékenységei, bármennyire is különbözőek legyenek, egyetlen magasztos munkálkodássá állnak össze.¹⁵

✧ ÁMEN ✧

*Fordította
Révész Mária Magdolna és Bujfi Ferenc*

¹⁴ Vagyis teljesen szellemi, s ilyen módon semmi testi vagy érzéki nem vegyül bele. Ezért van az, hogy ebből az állapotból a külső ember semmilyen elfoglaltsága vagy hányattatása nem képes kimozdítani a belső embert.

¹⁵ Eddig tartott e prédikációnak az a része, amit fordításra érdemesnek találtunk. A beszéd második fele két témával foglalkozik: egyrészt Krisztus misztikus Testével, másrészt a misztikus

út három fokozatával. Ami az első témát illeti, Tauler az emberi test analógiájára azt hangsúlyozza, hogy Krisztus misztikus Testének, vagyis az Egyháznak a tagjai között tökéletes összhangnak kell uralkodnia, ami egyúttal azt is magában foglalja, hogy senki nem egyedül magáért van, hanem az összes többiért is (mint ahogy például a szem is az egész test érdekében végzi feladatát). Ebből a kiindulópontból jut Tauler arra a jellegzetes eckharti következtetésre, hogy »... bármit is ad a mi Urunk felebarátomnak, olyan az, mintha egyúttal én is megkapnám azt Tőle. Sőt, ha én jobban szeretem benne a jót, mint amennyire ő szereti önmagában, akkor az inkább az enyém, mint az övé. ... Ilyen módon kell viszonyulnotok minden emberhez, még ha a tenger másik partján is élne, vagy még ha ellenségetek is volna. ... Ha ugyanis ezt tennétek, tiétek lenne az ég és a föld egész gazdagsága, amelyet Isten szeretői e Test Fejével egyesülve birtokolnak. Mindannak a gazdagságnak, amivel a teremtmények és a Teremtő csak rendelkeznek, az ég és a föld, az angyalok és a szentek egész gazdagságának valóságosan és ténylegesen hozzátok kell szegődnie.« (Vetter, 159. p. – Hofmann, 302. p.)

Ezt követően Tauler a misztikus út három fokozatáról beszél. Ezek közül az első fokozat a szeretetittasság (lat. *jubilatio*), ami nem egyéb, mint a lélek örvendezése Istenben, illetve az Ő ajándékaiban és műveiben. Ezzel kapcsolatban Tauler nagyon nyomatékosan figyelmeztet arra, hogy azokat, akik ebben az állapotban vannak, nem szabad külső vallásgyakorlatokkal terhelni. A második misztikus szint »a lélek sötét éjszakája« (Keresztes Szent János), amelyben Isten megvonja az embertől Önmagát és minden korábbi ajándékát, s így ő teljesen magára marad. Ebben az állapotban a misztikus már abban sem biztos, hogy Isten egyáltalán létezik, és csak azért nem veti magát a teremtmények karjai közé, mert azok már semmit sem jelentenek számára, vagy még annál is kevesebbet: szinte undorodik tőlük. Ebben az állapotban az ember semmiben nem talál vigaszt, és »bármit is mondanak neki, az éppen olyan kevésbé képes őt megvizsgálni, mint egy követ« (Vetter, 161. p. – Hofmann, 305. p.). Mint ahogy Tauler megjegyzi, »minél erősebben tapasztalta meg korábban Istent, annál erősebb és elviselhetetlenebb most a veszteségből fakadó keserősége és fájdalma« (Vetter, 161. p. – Hofmann, 305. p.).

Végül a misztikus eléri a harmadik állapotot, és egyszer csak váratlanul ráragyog az Isteni Nap, Aki »az emberi létszintről isteni létszintre emeli, a nyomorúságból az isteni bizonyosságba, amelyben az ember annyira istenivé válik, hogy mindaz, ami ő és amit tesz, Isten az és Isten teszi azt őbenne. Az ilyen ember annyira fölébe emelkedik mindenféle természetes létmódnak, hogy a kegyelem által valóban azzá válik, ami természeténél fogva Isten a Maga lényege szerint. Ebben az állapotban az ember úgy érzi, elveszett: korábbi önmagát sem nem ismeri, sem nem érzi, sem nem tapasztalja; csupán egyetlen dolgot ismer: az osztatlan Létet.

Gyermekeim, elérni ezt az állapotot tulajdonképpen nem más, mint elérni az alázat legmélyeségebb mélységét, mert ebben az állapotban semmivé válunk. Messze meghaladja ez fel-fogóképességünket, hiszen ekkor érzük el önnön semmi voltunk legtökéletesebb megismerését. Ennél mélyebben már nem hatolhatunk be az alázatosság mélységeibe. Ámde minél mélyebbre merülünk alá, annál magasabbra emelkedünk fel, mert a mélység és a magasság itt egy. És ha valaki ilyen magasságból visszaesne önmaga valamiféle kisajátításába (*annemlichkeit*) vagy saját énjébe, annak bukását csak Lucifer bukásával lehetne összemérni.

Ez az az állapot, amelyben az ember eléri azt az imában való egy-lelkűséget, amelyről a mai szentlecke szól, s mely nem más, mint eggyé válásunk Istennel.« (Vetter, 162. p. – Hofmann, 306. p.)